

BÖLÜM 4

GASTROİNTESTİNAL BOZUKLUKLAR

Özlem ÖZTÜRK ŞAHİN¹
Zeynep AKÖZLÜ²

İÇERİK

- 4.1. Gastrointestinal Sistem ve Fizyolojisi
- 4.2. Okullarda Sık Görülen Gastrointestinal Bozukluklar
  - 4.2.1. Gastroözofageal Reflü Hastalığı (GÖRH)
  - 4.2.2. Dispepsi
  - 4.2.3. Gastrit
  - 4.2.4. İnflamatuvar Bağırsak Hastalıkları
  - 4.2.5. Kronik Konstipasyon
  - 4.2.6. Fekal İnkontinans
  - 4.2.7. Çölyak (Glüten Enteropatisi)
  - 4.2.8. Besin İntoleransları ve Alerjiler
- 4.3. Okullarda Gastrointestinal Bozukluklara Yaklaşım
  - 4.3.1. Öğretmenlere Öneriler
  - 4.3.2. Ebeveynlere Öneriler
  - 4.3.3. Çocuklara ve Gençlere Öneriler

Kaynakça

¹ Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., Karabük, Türkiye, ozlem.ozturk@karabuk.edu.tr
² Öğr. Gör., Maltepe Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul Türkiye, zeynepakozlu@maltepe.edu.tr

4.3.3. Çocuklara ve Gençlere Öneriler

- Sağlıklı beslenin, egzersiz yapın ve uyku düzeninize dikkat edin.
- Tütün, alkol ve bağımlılık yapıcı maddelerden uzak durun.
- İlaçlarınızı size önerilen şekilde ve düzenli kullanın.
- Eğer bir beslenme planınız varsa buna sıkıca uyun.
- Kişisel temizliğinize özen gösterin ve sık sık ellerinizi yıkayın.
- Vücudunuzda normalden farklı bir durum gördüğünüz ya da hissettiğinizde, bunu aileniz, öğretmeniniz ya da okul hemşirenizle vakit kaybetmeden paylaşın.

Kaynaklar

1. Yıldız S, Gözen D, Balcı S. Çocuklarda Gastrointestinal Sistem Hastalıkları ve Hemşirelik Bakımı. *Pediatric Hemşireliği*, eds: Zeynep Conk, Zümriüt Başbakkal, Hatice Bal Yılmaz, Bahire Bolışık. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2013. p. 659–694.
2. Sütçü Çiçek H. Sindirim Sisteminin Fizyolojisi. In: Sütçü Çiçek H, Yava A (eds.) *Hemşirelik ve Sağlık Meslek Okulları İçin Fizyoloji Klinik Uygulamaya Yönelik*. 1. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2016. p. 179–195.
3. Demirçeken FG. Çocuklarda gastroözofageal reflü hastalığı. *Güncel Gastroenteroloji*. 2011;15(4): 204–226.
4. Ertem D. Pediatrik gastroözofageal reflü hastalığı: Klinik, tanı ve tedavi. *Klinik Tıp Pediatrisi Dergisi*. 2018;10(1): 30–38.
5. Lightdale JR, Gremse DA, SECTION ON GASTROENTEROLOGY, HEPATOLOGY, AND NUTRITION, et al. Gastroesophageal reflux: Management guidance for the pediatrician. *Pediatrics*. 2013;131(5): e1684–e1695. doi:10.1542/peds.2013-0421
6. Adamiak T, Plati KF. Pediatric esophageal disorders: Diagnosis and treatment of reflux and eosinophilic esophagitis. *Pediatrics In Review*. 2018;39(8): 392–402. doi:10.1542/pir.2017-0266
7. Rosen R, Vandenplas Y, Singendonk M, et al. Pediatric Gastroesophageal Reflux Clinical Practice Guidelines: Joint Recommendations of the North American Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition (NASPGHAN) and the European Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition (ESPGHAN). *Journal of pediatric gastroenterology and nutrition*. 2018;66(3): 516–554. doi:10.1097/MPG.0000000000001889
8. Winter HS, Illueca M, Henderson C, et al. Review of the persistence of gastroesophageal reflux disease in children, adolescents and adults: does gastroesophageal reflux disease in adults sometimes begin in childhood? *Scandinavian Journal of Gastroenterology*. 2011;46(10): 1157–1168. doi:10.3109/00365521.2011.591425
9. Urgancı N, Usta M. From newborn to teenage: Gastroesophageal reflux. *Journal of Academic Research in Medicine*. 2016;6(2): 67–73. doi:10.5152/jarem.2015.799

10. Moazzez R, Bartlett D, Anggiansah A. The effect of chewing sugar-free gum on gastro-esophageal reflux. *Journal of Dental Research*. SAGE Publications Inc; 2005;84(11): 1062–1065. doi:10.1177/154405910508401118
11. Légeret C, Stienen Y, Furlano R, et al. Effectivity of treatment for children with functional dyspepsia. *Scientific Reports*. Nature Publishing Group; 2022;12(1): 1467. doi:10.1038/s41598-022-05380-y
12. Yavuz S, Oktay C. Evaluation of abdominal ultrasonography findings in pediatric patients with functional dyspepsia. *Kocaeli Medical Journal*. 2022;11(1): 211–218. doi:10.5505/ktd.2022.32309
13. Yeh AM, Golianu B. Integrative treatment of reflux and functional dyspepsia in children. *Children*. Multidisciplinary Digital Publishing Institute; 2014;1(2): 119–133. doi:10.3390/children1020119
14. Canan O. Çocuklarda hangi Helikobakter pilori tedavi edilmelidir? *Cukurova Medical Journal*. 2019;44(2): 697–699. doi:10.17826/cumj.493651
15. Çöloğlu B, Saka M. Dispepside beslenme. *Güncel Gastroenteroloji*. 2016;20(3): 214–217.
16. Okuda M, Lin Y, Kikuchi S. Helicobacter pylori Infection in Children and Adolescents. In: Kamiya S, Backert S (eds.) *Helicobacter pylori in Human Diseases: Advances in Microbiology, Infectious Diseases and Public Health Volume 11*. Cham: Springer International Publishing; 2019. p. 107–120. doi:10.1007/5584_2019_361
17. Jones NL, Koletzko S, Goodman K, et al. Joint ESPGHAN/NASPGHAN Guidelines for the Management of Helicobacter pylori in Children and Adolescents (Update 2016). *Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition*. 2017;64(6): 991. doi:10.1097/MPG.0000000000001594
18. Baihaqi RA. Nursing care for acute pain related to gastritis at Angrek Room RSI Nashrul Ummah Lamongan. *Journal of Vocational Nursing*. 2021;2(1): 10–12. doi:10.20473/jovin.v2i1.26882
19. Sabbagh P, Javanian M, Koppolu V, et al. Helicobacter pylori infection in children: an overview of diagnostic methods. *European Journal of Clinical Microbiology & Infectious Diseases*. 2019;38(6): 1035–1045. doi:10.1007/s10096-019-03502-5
20. Kalach N, Bontems P, Raymond J. Helicobacter pylori infection in children. *Helicobacter*. 2017;22(S1): e12414. doi:10.1111/hel.12414
21. Beşer ÖF, Çullu Çokuğraş F, Kutlu T, et al. Association of familial Mediterranean fever in Turkish children with inflammatory bowel disease. *Türk Pediatri Arşivi*. 2014;49(3): 198–202. doi:10.5152/tpa.2014.1998
22. Gümüş M, Binay Yaz Ş, Şenol S. Ülseratif kolitin pediatrik bakımı ve kavram haritası. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;9(3): 318–323. doi:10.37989/gumussa-gbil.716572
23. Öztürk N, Yıldırım Y. İnflamatuar bağırsak hastalıkları olan bireylerde ilaç uyumu ve yaşam kalitesi. *Bandırma Onyediy Eylöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*. 2020;2(3): 192–199. doi:10.46413/boneyusbad.770410
24. Çavuşoğlu H. Gastrointestinal Sistem Sorunu Olan Çocuk ve Hemşirelik Bakımı. *Çocuk Sağlığı Hemşireliği*. Genişletilmiş 13. Baskı. Ankara: Sistem Ofset; 2019. p. 344–347.
25. Şahin Ş, Gülerman F, Köksal T, et al. Çocuklarda kronik kabızlık olgularının değerlendirilmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 2014;3: 117–123. doi:10.12956/tjpd.2014.67

26. Xinias I, Mavroudi A. Constipation in Childhood. An update on evaluation and management. *Hippokratia*. 2015;19(1): 11–19.
27. Baran M, Eliaçık K. Etiology and pathogenesis of chronic constipation in childhood. *Journal of Dr. Behcet Uz Children's Hospital*. 2013;3(1): 12–17. doi:10.5222/buchd.2013.012
28. Inan M, Aydiner CY, Tokuc B, et al. Factors associated with childhood constipation. *Journal of Paediatrics and Child Health*. 2007;43(10): 700–706. doi:10.1111/j.1440-1754.2007.01165.x
29. Vriesman MH, Koppen IJN, Camilleri M, et al. Management of functional constipation in children and adults. *Nature Reviews. Gastroenterology & Hepatology*. 2020;17(1): 21–39. doi:10.1038/s41575-019-0222-y
30. Özçelik Z. Çocuklarda Kabızlık ve Beslenme. In: Haspolat YK, Çeltik C, Çarman KB, Akbulut UE, Taş T (eds.) *Çocuk Kronik Hastalıklarında Beslenme*. Ankara: Orient Yayınları; 2021.
31. Devanarayana NM, Rajindrajith S. Association between constipation and stressful life events in a cohort of Sri Lankan children and adolescents. *Journal of Tropical Pediatrics*. 2010;56(3): 144–148. doi:10.1093/tropej/fmp077
32. Axelrod CH, Saps M. The role of fiber in the treatment of functional gastrointestinal disorders in children. *Nutrients*. 2018;10(11): E1650. doi:10.3390/nu10111650
33. Wojtyniak K, Szajewska H. Systematic review: probiotics for functional constipation in children. *European Journal of Pediatrics*. 2017;176(9): 1155–1162. doi:10.1007/s00431-017-2972-2
34. Koppen IJN, von Gontard A, Chase J, et al. Management of functional nonretentive fecal incontinence in children: Recommendations from the International Children's Continence Society. *Journal of Pediatric Urology*. 2015;12(1): 56–64. doi:10.1016/j.jpuro.2015.09.008
35. Muddasani S, Moe A, Semmelrock C, et al. Physical therapy for fecal incontinence in children with pelvic floor dyssynergia. *The Journal of Pediatrics*. 2017;190: 74–78. doi:10.1016/j.jpeds.2017.06.074
36. Unutmuş S, Karaoğlu B. Fekal inkontinans tanı ve tedavisi. *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Bilimleri Dergisi*. 2018;21(3): 133–137. doi:10.31609/jpmrs.2018-60256
37. Escudero-Hernández C, Peña AS, Bernardo D. Immunogenetic Pathogenesis of Celiac Disease and Non-celiac Gluten Sensitivity. *Current Gastroenterology Reports*. 2016;18(7): 36. doi:10.1007/s11894-016-0512-2
38. Kuloğlu Z. Celiac Disease. *Turkish Journal of Pediatric Disease*. 2014;8(2): 105–111. doi:10.12956/tjpd.2014.46
39. Soya S, Ün C. Çölyak hastalığındaki moleküler ve genetik gelişmeler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 2014;57: 274–282.
40. Caio G, Volta U, Sapone A, et al. Celiac disease: a comprehensive current review. *BMC Medicine*. 2019;17(1): 142. doi:10.1186/s12916-019-1380-z
41. T.C. Sağlık Bakanlığı. *Çölyak Hastalığında Aile Hekimleri İçin Tanı, Tedavi ve İzlem Rehberi*. T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No : 1111. Ankara; 2019. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Colyak/Colyak_rehber/lyak_Hastaliginda_Aile_Hekimleri_Icin_Tani_tedavi_Izlem_rehberi_07_02_2019.pdf
42. Vivas S, Ruiz de Morales JM, Fernandez M, et al. Age-related clinical, serological, and histopathological features of celiac disease. *The American Journal of Gastroenterology*. 2008;103(9): 2360–2365; quiz 2366. doi:10.1111/j.1572-0241.2008.01977.x

43. Ludvigsson JF, Leffler DA, Bai JC, et al. The Oslo definitions for coeliac disease and related terms. *Gut*. 2013;62(1): 43–52. doi:10.1136/gutjnl-2011-301346
44. Yıldırım E. Çölyak Hastalığı ve Glutensiz Besleme. *Journal of General Health Sciences (JGE-HES), Necmettin Erbakan University*. 2020;2(3): 175–187. doi:10.51123/jgehes.2020.8
45. Heavey E, Stoltman J. Caring for hospitalized patients with celiac disease. *Nursing2022*. 2016;46(11): 50. doi:10.1097/01.NURSE.0000494646.62433.91
46. Serin Y, Akbulut G. Çölyak Hastalığı ve Glutensiz Diyet Tedavisine Güncel Yaklaşım. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;2(3): 192–200. doi:10.5336/healthsci.2016-53640
47. Rashid M, Cranney A, Zarkadas M, et al. Celiac disease: evaluation of the diagnosis and dietary compliance in Canadian children. *Pediatrics*. 2005;116(6): e754-759. doi:10.1542/peds.2005-0904
48. Sarı H, Gökdağ H, Kızılkaya AE. Çölyaklı İlkokul Öğrencilerinin Okulda Sosyo Biyolojik İhtiyaçlarının Karşılmasında Yaşadıkları Problemlerin İncelenmesi: Bir Vaka Çalışması Yöntemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2018;18(40): 121–134.
49. Dalgıç B, Kansu A, Sezgin O, et al. 'Çölyak Hastalığı' Öğretmenlere Yönelik Bilgi Rehberi. T.C. Sağlık Bakanlığı; 2018. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/rehberler/Colyak_Hastaligi_Ogretmenlere_Yonelik_Bilgilendirme_Rehberi.pdf
50. Rodgers CC, Wilson D. The Child with Gastrointestinal Dysfunction. In: Hockenberry MJ, Rodgers CC (eds.) *Wong's Nursing Care of Infants and Children*. 10th edition. Canada: Elsevier; 2015. p. 1051-.
51. Loh W, Tang MLK. The epidemiology of food allergy in the global context. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2018;15(9): E2043. doi:10.3390/ijerph15092043
52. Özcan T, Delikanlı B, Yıldız E. Gıda işleme yöntemlerinin gıda alerjenitesi üzerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. 2015;29(2): 165–181.
53. Bettcher CM, Rockwell PG, Ravikumar R. Managing food allergy in children: An evidence-based update. *The Journal of Family Practice*. 2020;69(7): 336–343.
54. Babayiğit Hocaoğlu A. Çocukluk çağında astım ve gıda alerjileri. *Güncel Pediatri*. 2014;12(1): 26–30. doi:10.4274/jcp.00719
55. Yazıcı M, Özkaya E. Çocuklarda besin allerjilerine güncel yaklaşım. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*. 2020;12(2): 85–95.
56. Saygı B. Çocuklarda gıda alerjileri. *Beykoz Akademi Dergisi*. 2022;2(1): 151–166. doi:10.14514/BYK.m.26515393.2022.sp/
57. Longo G, Berti I, Burks AW, et al. IgE-mediated food allergy in children. *Lancet*. 2013;382(9905): 1656–1664. doi:10.1016/S0140-6736(13)60309-8
58. Toyran M, Kocabaş CN. Okul ve allerjik hastalığı olan çocuk. *Turkish Journal of Pediatric Disease*. 2014;8(4): 223–228. doi:10.12956/tjpd.2014.54